

Compensa (Com pensa) l'escola? Algunes respostes a les necessitats educatives en un entorn "complex"

Lluís Espunya Danés

Psicopedagog. EAP del Gironès

Laura Claver Pedraza

Treballadora Social. EAP del Gironès

Cristina Riu Mir

Directora, Escola El Pla

David Mena Garcia

Cap d'estudis, Escola El Pla

Laura Lladó Martí

Secretària, Escola El Pla

Resum

Compensa (Com pensa) l'escola? Algunes respostes a les necessitats educatives en un entorn "complex"

L'article pretén descriure els paràmetres de col·laboració entre l'Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica(EAP)del Gironès i un centre educatiu de primària d'alta complexitat, l'escola del Pla, de Salt. Analitza les característiques del centre i el model d'assessorament psicopedagògic que proposa l'EAP. En aquest context i a partir d'un seguit de principis compartits, es descriuen dues accions per provar de respondre als reptes que l'espai d'intervenció planteja. S'explica un programa concret, impulsat des de l'EAP del Gironès i ideat pel Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius de Girona(CREDA), l'Escoltem com Parlen, que promou l'empoderament dels mestres per aconseguir que siguin veritables estimuladors del llenguatge oral del seu alumnat, una de les mancances més importants en els nens i nenes del centre. L'altra actuació que es descriu és la creació d'una Comissió d'Avaluació, Intervenció i Seguiment (CAIS) per abordar de manera compartida i col·laborativa, entre tot el professorat i els especialistes, les necessitats de l'alumnat Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE)del centre. S'hi programa com, qui i quan fa l'avaluació, la intervenció i el seguiment de l'alumnat que ho necessita.

Tot plegat per poder respondre a la pregunta inicial que s'inclou en el títol: compensa l'escola totes les necessitats que planteja el seu alumnat i totes les que també té el professorat, en tant que professionals de l'educació que exerceixen la seva feina en un context difícil?

Paraules Clau: Diversitat, Resposta Educativa a les Necessitats Educatives de Suport Educatiu (NESE), Assessorament psicopedagògic, Escola d'alta complexitat, Immigració, Salt.

Abstract

Does it compensate the school? (How does it think?) Some responses to educational needs in a "complex" environment

This article aims to clarify the close collaboration between the Counseling Team for Psychopedagogical Support (EAP) in Gironès area and a high-complex primary school, Escola El Pla in Salt. It explains the

characteristics of the mentioned school and the model of the psychopedagogical support proposed by the EAP. In this complex context and taking into account most of the shared principles, two actions are being described in order to answer the challenges raised by the intervention zone. A specific program is explained, guided by the EAP of the Gironès and developed by Center for Educational Resources for the Auditory Deficiency (CERAD) of Girona, "Escoltem com Parlen" (Listen how they talk), which promotes the empowerment of teachers to make students the true stimulators of their own oral language, one of the most important shortcomings in the boys and girls in this school. The other action that is described is the creation of a Commission for the Evaluation, Intervention and Monitoring (CAIS) in order to handle in a shared and collaborative way, among all the teaching staff and the specialists, the needs of the NESE students in the school. It has been created to focus on how, who and when evaluation, intervention and monitoring of the students in need takes place.

All in all in order to be able to answer the initial question included in the title: Does the school balance out all the needs suggested by its students and the ones that teachers have, as education professionals working in a complicated context?

Keywords: Diversity, Educational Response at the NESE, Psychopedagogical advice, highly complex school, Immigration, Salt.

El repte que ens planteja la revista Àmbits de Psicopedagogia és el de vincular la funció compensadora de l'escola en les situacions d'exclusió i desigualtat social, amb la innovació i l'atenció a les Necessitats Específiques de Suport Educatiu (NESE), en una escriptura que proposen conjunta entre l'assessor psicopedagògic i l'escola.

L'experiència de col·laboració Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP) – Escola, que explicarem per provar de respondre al repte, és de Salt, d'una escola prou representativa del municipi, l'escola del Pla.

El col·legi públic del Pla va ser creat el curs 84/85. Va començar amb una sola línia que, progressivament, es va ampliar a dues. Gairebé la totalitat de les famílies de l'escola són immigrades (98'37%) procedents de països diversos (Marroc, Gambia, Mali, Senegal, Hondures, Índia, Nigèria, Guinea, Algèria, Ghana, Israel, Romania, Colòmbia, Mauritània, Portugal, Congo, Argentina, Camerun). El total d'alumnes del centre és de 366 (111 alumnes a infantil i 255 a primària) i la distribució per procedència és la següent: el 49% del Magreb, 35% subsaharians, 5% procedents d'Amèrica del Sud, 7,5% d'Àsia i Oceania, un 3% de la resta d'Europa.

El nivell educatiu de les famílies és majoritàriament molt baix i moltes famílies no tenen prou cobertes les necessitats més bàsiques (alimentació, habitatge...) fruit d'un elevat índex d'atur. Algunes d'elles viuen en pisos ocupats.

A Salt les escoles han anat canviant al mateix ritme que la societat. La població té una gran demanda d'escolarització per acollir alumnat nouvingut amb una matrícula viva activa al llarg de tot el curs.

Tot i aquestes dades cal tenir en compte que la majoria de l'alumnat és nascut a Catalunya, amb pares d'origen estranger que, malauradament, viuen en entorns força guetitzats. L'escola del Pla, com totes les escoles públiques de Salt, és considerada

d'alta complexitat per l'Administració Educativa (Resolució de 12 de maig de 2017).

En farem una anàlisi compartida entre l'equip directiu del centre, l'assessor psicopedagògic i la treballadora social de l'EAP, en tant que persones significatives d'un treball que sempre s'ha volgut molt coral entre tots els components del claustre.

L'alumnat i les seves famílies

En aquest apartat procurarem respondre a les següents qüestions: quines són les característiques del nostre alumnat i de les seves famílies? Què ens demanen? En tenen de necessitats que s'hagin de compensar? Ho farem de manera sintètica, en un llistat de punts:

- Les majoria de les famílies se senten lluny de l'escola, tot i que no pas exactament desvinculades. Confien, en sentit ben ampli, els seus fills a l'escola. Elles senten que no poden, perquè han de destinar les seves energies especialment a la supervivència econòmica; no saben, doncs pensen que són en un territori aliè, estrany, amb uns codis de funcionament que no sempre saben desxifrar, en espais dominats per un saber acadèmic que elles no han pogut tenir i que el viuen com a molt llunyà; i sí que voldrien, però no hi ha cap circumstància del context que ho faci fàcil. Hi ha qui pensa que hi ha un paral·lelisme evident amb l'onada d'immigració dels 60/70, quan la gent d'altres indrets de l'estat espanyol va arribar a Catalunya a la cerca d'oportunitats i, en aquell moment com ara, les famílies varen deixar a mans de l'escola el progrés acadèmic i social dels seus fills. Tampoc no podien o sabien fer-ho d'una altra manera. En un cas i en un altre, deixen allò més valuós per elles, els seus fills, a mans dels mestres. La responsabilitat que recau en els ensenyants va ser i és molt gran, i assumir-la és el primer pas necessari per provar de saber-hi donar resposta.
- La càrrega cultural de les famílies immigrades de l'Àfrica, majoritàries en la nostra escola, és molt específica i els confereix una visió de la vida segurament massa allunyada de la perspectiva dels docents, que han de fer necessàriament un esforç (són ells els que l'han de fer!) per apropar-s'hi, per poder arribar a compartir punts de vista i per assolir una major comprensió mútua. No negarem que en ocasions fem valoracions i anàlisis de les situacions des d'una perspectiva etnocèntrica, totalment esbiaixada i que necessàriament hauríem d'evitar. D'altra banda, com que la professió docent està molt feminitzada, molt puntualment hem topat també amb desconsideracions cap a les mestres, justament per la seva condició de dones, circumstància que també hem de posar en rellevància i combatre.

- En canvi, en general, aquestes famílies mostren un gran respecte pel professorat. I els seus fills també ho fan. Parlem de consideració, d'estima per la figura del mestre, encara que no sigui fàcil la vinculació afectiva, especialment quan els alumnes mostren dificultats d'adaptació i s'han de conversar els problemes amb els progenitors. L'alumnat és molt agraït i valora de manera especial l'apropament del mestre, la seva atenció, l'interès que mostra per les seves vides. De fet, el nostre alumnat voldria venir a l'escola tots els dies de l'any i troben incomprensibles els estius, les vacances i, fins i tot, els caps de setmana.
- La seva situació socioeconòmica complica les relacions familiars. El clima a les llars -fet de precarietats, de necessitats econòmiques no cobertes, de neguit pel present i pel futur-, no sempre pot ser suficientment relaxat i càlid per a afavorir el desenvolupament emocional dels petits, que pateixen les inseguretats i les preocupacions dels progenitors. Les relacions pares-fills sovint són poc afectuoses, massa fredes, massa distants. La comunicació intergeneracional es complica perquè els pares actuen com han après dels avis i, generalment, es valora poc el diàleg, la manifestació de les emocions, la parla tranquil·la per poder resoldre els petits o grans conflictes entre germans, entre pares i fills,... D'altra banda, les famílies subsaharianes, especialment, són molt exigents en relació a l'autonomia dels fills i de seguida els consideren prou capacitats per saber-se cuidar i, ben aviat, per tenir cura dels germans més petits. I sovint els nens no estan prou compensats afectivament i mostren una gran necessitat d'atenció i de suport emocional.
- El nostre alumnat, que viu moltes situacions d'estrès familiar i social, acostuma a ser un alumnat neguitós, que no està prou acostumat als límits i a les normes que es proposen en els centres educatius. La jornada escolar se'ls fa llarga i necessiten espais en els que poder descarregar l'ansia i poder-se bellugar i sortir dels marcs massa contenidors de les aules. També hem de poder-los oferir alternatives creatives, i especialment alternatives tranquil·les, a la solució dels conflictes que poden arribar a tenir al llarg del dia i de la setmana, entre iguals i amb els adults.
- Per definició, a les escoles el llenguatge és l'eina per antonomàsia per progressar en la comunicació i per fer-ho en els aprenentatges. El nostre alumnat mostra greus mancances en aquest aspecte, la qual cosa mediatitza de manera alarmant les seves possibilitats de progrés i d'èxit acadèmic. Cap d'ells no ha pogut accedir a l'escola bressol i, quan inicien la seva escolaritat (tant de bo fos sempre als tres anys!), parlen només la seva llengua i necessiten incorporar ben aviat el coneixement del català com a llengua vehicular, del castellà i l'anglès, la qual cosa suposa sovint una tasca ingent que no tots acaben d'assolir amb prou solvència. Convé considerar que el català el senten i el practiquen únicament en

l'horari escolar, doncs la llengua d'ús social sol ser el castellà i a casa parlen la llengua pròpia, com és lògic.

- I tenim molts nens i nenes que mostren dificultats i endarreriments en els aprenentatges. Les raons que ho explicarien poden ser diverses, sovint derivades del que hem apuntat anteriorment. La pobresa econòmica sol anar acompanyada de la pobresa cultural i l'ambient familiar no sempre pot ser ric en estímuls que afavoreixin el desenvolupament intel·lectual dels més petits. El progrés acadèmic dels nens i nenes depèn sobretot de les pròpies capacitats i de l'interès i la motivació que ells mateixos són capaços de generar-se, o del que puguem generar els mestres amb reconeixements ben explícits als seus èxits. Un altre factor important que pot determinar aquestes mancances de base tenen l'origen en l'endogàmia habitual de les famílies, que comporta moltes relacions de consanguinitat i totes les derivades negatives que aquest fet genera.

Model d'escola per provar de satisfer aquestes necessitats

No cal dir que tenim la pretensió d'ajudar el nostre alumnat en el seu creixement personal, acadèmic i també de relació amb els altres, i que assoleixi el màxim de les competències que es consideren necessàries per al seu benestar psicològic i per la incorporació en el món social i laboral.

Quines actuacions té plantejades l'escola?

Apliquem mesures organitzatives per intentar reduir les ràtios i afavorir que tothom pugui treballar des del seu nivell de coneixements en les àrees instrumentals (català, castellà i matemàtiques) amb agrupaments flexibles, a infantil i primària, tots els dies, de 9 a 11. També treballem en mitjos grups sempre que és possible.

La diversitat de l'alumnat que tenim aconsella equilibrar tipus de metodologies, les de més protagonisme dels mestres alternades amb les de més protagonisme de l'alumnat, amb activitats més dirigides, doncs hem comprovat que en ocasions són necessàries i ofereixen grans possibilitats a molts nens, al costat d'activitats més lliures, més creatives. Ens sembla que quanta més diversificació en l'oferta metodològica i d'activitats, més possibilitats d'abastar millor els diferents estils d'aprendre, les diferents capacitats, les motivacions, els interessos,... De fet, l'opció bàsica assumida per la concepció constructivista, que també guia el nostre projecte, és justament aquest ensenyament adaptatiu, que proposa fer front a la diversitat mitjançant la utilització de mètodes d'ensenyament diferents en funció de les característiques individuals dels alumnes. Es tracta de proposar mètodes d'ensenyament diferenciats per a la totalitat de l'alumnat dintre del currículum comú.

Apostem per la personalització màxima en la intervenció educativa, allò d'apropar-nos als nens i nenes i saber millor de la seva vida i de les seves necessitats i prioritzar el treball sobre les emocions justament per poder estar en tot moment al costat dels nens i nenes. I ens queda molt per avançar en aquest camí!

Procurem no renunciar a les innovacions que aporten un plus a la nostra idea d'escola: hem participat del programa d'Impuls a la Lectura (ILEC), que promou el Departament d'Educació, hem fet formació en relació a la didàctica de les matemàtiques, ens hem iniciat en el treball dels Espais d'Aprenentatge[1] i tenim endegat un projecte de mediació.

Hem començat també el projecte de Talents, que ja fan en altres centres. És un projecte interdisciplinari on pretenem potenciar les diferents intel·ligències que moltes vegades poden quedar amagades. Hi ha dos punts forts que ens agradaria destacar dels Talents:

- Per un costat la barreja de l'alumnat de diferents cursos del cicle, que fa que els vincles entre ells augmentin i, alhora, disminueixin els conflictes en els espais comuns.
- El fet que els alumnes puguin triar d'una àmplia i diversa oferta d'opcions: Brico Pla, Màster Xef, Escacs, Teatre Musical, el Món de la Bicicleta, Robòtica, el Circ, entre d'altres.

Tampoc no renunciem a cap de les ofertes que se'ns fan des del Pla d'Entorn[2] i procurem propiciar espais de relació amb instàncies, serveis i recursos de la població, conscients que l'estabilitat i l'arrelament al territori són imprescindibles per uns nens massa sotmesos als canvis i a la desvinculació d'espais i també de persones. Convençuts també, en aquest punt, que hem de saber seleccionar i participar només d'allò que complementa el nostre projecte educatiu i hem de saber renunciar a les propostes que només serien moments aïllats sense projecció futura ni encaix en el nostre plantejament global.

Volem acostar-nos també a les famílies, per entendre millor com pensen i com viuen l'escola i el municipi en el que han decidit establir-se. Fem tallers per millorar les habilitats parentals, i d'altres per estimular la socialització i l'intercanvi.

En aquest sentit, treballem també amb diferents agents socials del municipi que col·laboren amb nosaltres per abastar millor les dificultats. Fem reunions periòdiques i mantenim un contacte constant amb els educadors socials dels Serveis Socials de Base de l'Ajuntament de Salt (SBAS), amb els serveis que atenen infància en risc com els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència (EAIA), el Servei Socioeducatiu d'Atenció Intensiva amb Famílies" (SAF), el Servei de Materno, per a treballar les habilitats parentals i col·laborem amb diferents entitats del tercer sector, educatives i de lleure.

El model d'assessorament i de relació amb l'escola

Situada l'escola, anem a situar breument els paràmetres de la intervenció psicopedagògica. L'assessorament psicopedagògic que es planteja té la pretensió de:

- Ajudar l'escola a saber-se adequar a les característiques i necessitats del seu alumnat. A trobar eines, estratègies, models organitzatius, dinàmiques de funcionament, que facilitin l'atenció a tot l'alumnat i a les famílies. L'assessorament al servei de la millora de les pràctiques educatives inclusives (Lago i Onrubia, 2011). L'EAP participa en diferents espais de reflexió sobre la dinàmica global del centre, amb l'equip directiu, amb els professionals de l'educació especial, a les Comissions d'Atenció a la Diversitat (CAD), a les CAIS (Comissions d'Avaluació, Intervenció i Seguiment) –que després explicarem-, i amb algun cicle per a determinades qüestions.
- Ajudar-la a poder complir els objectius que el mateix centre es proposa com a prioritaris, tasca no sempre fàcil. De fet, en massa ocasions el que es planteja l'escola i el tipus de treball que porten a terme els assessors psicopedagògics semblen mons paral·lels. Aquesta dicotomia es reforça des de les dues bandes: les escoles demanen suport en l'atenció individual dels nens “difícils” i els EAP accepten el repte i proven de donar respostes aïllades, diagnòstiques, d'assenyalament del nen o nena com a problemàtic, com a posseïdor d'alguna de les “dis” que surten en els catàlegs *ad hoc*. Als EAP també se'ls encomana una certa passió per etiquetar (Ubieto i Pérez, 2018). Les escoles treballen per la millora dels llenguatges (oral, escrit, gràfic, matemàtic, plàstic,..) i els psicopedagogs identifiquen, un a un, els que no segueixen, els que se surten de les normes, els que mostren més dificultats per a la participació, per a l'adaptació... A l'escola del Pla treballem per acostar-nos i per “habitar en el mateix món”. I per això anem creant dispositius que ho afavoreixin (més avall n'explicarem un parell). En realitat, etiquetar a l'escola del Pla és especialment complicat, perquè els nens i nenes poden arribar a ser moltes coses alhora, amb una simptomatologia molt variada, producte de les especials circumstàncies ambientals. I aïllar símptomes per arribar a una categoria diagnòstica és simplificar exageradament la realitat.
- Ajudar-la a ser capaç, cada vegada més, de saber resoldre de manera autònoma els problemes que se li van plantejant. I fer-ho de la manera més eficaç possible, que està demostrat que és la que aconsegueix aglutinar (unir, reunir) l'equip educatiu en un compromís compartit de millora. I des de l'estímul al sentiment de competència de tots els participants, considerant-los capaços d'aportar idees, propostes, suggeriments,... Dues idees cabdals: fer-ho junts i fer-ho enfortint la

consciència de capacitat, del saber que pot aportar cadascú, de l'aprofitament de la riquesa de tota la gent del claustre i de la comunitat educativa.

- Col·laborar amb l'escola per orientar els suports addicionals, i fins i tot els intensius, per plantejar-los com a mesures universals (Lago i Onrubia, 2011), considerant sobretot la gran quantitat d'alumnat amb dificultats diverses. Algú ja parla, per exemple, d'escola TDAH i de la necessitat de respostes de centre a aquesta situació.

Els nostres **referents teòrics** són els clàssics i no hi entrarem a fons perquè no és l'objecte del text:

- Model d'*assessorament col·laboratiu*, des de la concepció constructivista i sociocultural dels processos d'Ensenyament / Aprenentatge: compartim el treball, compartim les mirades, cerquem alternatives de manera conjunta;
- A partir d'una *concepció interaccionista* de les diferències individuals i les dificultats d'aprenentatge. En aquest sentit, la genètica i el context, amb els seus mediadors –família, professorat, relacions socials, espais públics–, determinen aquestes diferències. Per tant, la diversitat només pot entendre's i tractar-se adequadament si es consideren ambdós factors en interacció;
- Des d'una *mirada sistèmica* a l'escola, en el sentit de superar la visió massa individual i parcial que sovint tenim els professionals que intervenim en un centre (mestres, Tècnica d'Integració Social (TIS), EAP) per una anàlisi més global i compartida (Selvini, M, 1986). Només amb la col·laboració i la creació dels espais que ho facin possible podrem progressar com a institució. Teresa Huguet (2006) cita a Hargreaves per dir que convé distingir entre el *contingut* de la cultura del professorat i la *forma* que adopta aquesta cultura. El *contingut* seria allò que diuen, pensen i fan els mestres (valors, hàbits,...). La *forma* serien les relacions que s'estableixen entre ells. Per els sistèmics les maneres de relacionar-se dins del centre tenen més influència en la cultura d'aquest que no pas els seus continguts. Vol dir que si es volen introduir canvis en la cultura del centre, convé establir també nous estils de relació i de treball. I a l'escola del Pla aquest principi el compartim a ulls clucs i s'han fet esforços per caminar en aquesta direcció.

Accions concretes que hem compartit

A partir de les característiques de l'escola i de la comunitat educativa i dels principis que hem anat enumerant fins ara, explicarem dues mesures que hem impulsat i que voldrien ser dues estratègies de millora (són només dos apunts en un extens quadre de múltiples possibles intervencions): l'Escoltem com Parlen (EcP), per provar de donar

resposta a les mancances lingüístiques del nostre alumnat, i les CAIS, que serviran per organitzar la resposta del centre a les necessitats acadèmiques i de suport personal que ens reclamen els nens i les nenes.

Escoltem quan parlem.

Aquest és un programa per millorar el llenguatge oral de l'alumnat, que hem impulsat des de l'EAP del Gironès per procurar pal·liar la situació de desavantatge de partida que tenen els nens i nenes de Salt quan arriben a l'escola (ho hem descrit abans). L'ha ideat i dissenyat el Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius de Girona (CREDA) i, aquest curs, tots els EAP de les comarques gironines, de manera conjunta amb el CREDA, n'hem consensuat els objectius i la necessitat de poder-lo dur a terme a les escoles, convençuts que ajudarà a millorar el llenguatge oral de tot l'alumnat. Posem en valor que dos serveis educatius col·laborin per fer una proposta de treball d'aquestes característiques.

En aquest sentit, EAP i CREDA comparteixen la convicció de que l'escola i els docents són **determinants** per al desenvolupament de llenguatge oral dels seus alumnes. I per això el programa proposa contribuir a fer que els docents siguin:

- ✓ Més conscients de la importància del treball de llenguatge oral.
- ✓ Més coneixedors del nivell de llenguatge oral que tenen els seus alumnes.
- ✓ Més coneixedors de l'evolució del desenvolupament (estàndard) del llenguatge oral.
- ✓ Més capaços d'ajustar-se a les necessitats lingüístiques de cada alumne.
- ✓ Més hàbils per convertir qualsevol activitat o moment de la jornada educativa en una situació estimuladora del llenguatge oral.

El programa consta de tres fases, la primera és la de detecció de les necessitats i tria de les escoles on es durà a terme, la segona és la pròpiament formativa del professorat (la descriurem a continuació) i la tercera és la de consolidació, doncs la pretensió és que el treball proposat s'incorpori de manera definitiva en la cultura i el projecte educatiu del centre.

La fase de formació s'estructura de la següent manera:

- Sessions quinzenals de treball amb tot l'equip d'infantil al llarg de tot el curs , durant dos anys. En aquestes sessions es pretén provocar reflexió i discussió a partir de materials, activitats... per tal de treballar i assimilar tots els conceptes que s'han considerat importants per dominar el treball del llenguatge oral.
- Amb material d'avaluació especialment dissenyat. L'objectiu és que aquesta avaluació sigui formativa i formadora per al mestre i que, des de la pràctica de l'avaluació puntual, sigui més capaç d'escoltar com parlen els alumnes i, per tant, esdevingui un avaluador continu del seu procés de desenvolupament de llenguatge oral.

A l'escola del Pla vàrem compartir que s'havia de dur a terme, i en vàrem ser pioners, per les mancances lingüístiques del nostre alumnat, però també perquè és un programa que dóna valor al mestre i les seves competències i que pretén millorar-les a partir de la seva implicació i esforç personal. En aquests moments, després d'un temps de practicar-lo, els mestres de la nostra escola són ben conscients de la necessitat de treballar el llenguatge oral i se senten més capacitats per convertir qualsevol situació educativa quotidiana en un espai i un moment per fer créixer les capacitats expressives del seu alumnat.

La CAIS (Comissió d'Avaluació, Intervenció i Seguiment).

La proposta parteix d'una idea original de l'EAP del Baix Empordà (2018) que ha iniciat un procés per replantejar el què ha de ser l'avaluació psicopedagògica (Sánchez-Cano i Bonals, 2005). De fet, són els inspiradors de l'opció de treball que es proposa a l'escola del Pla. Ells partien de dues premisses per discutir, que compartim:

- 1) Sovint es prioritza que l'EAP avaluï el màxim de casos, a vegades en detriment de la qualitat.
- 2) L'EAP és el centre absolut de la intervenció. Per provar de millorar ambdues situacions, l'EAP del Baix Empordà proposa un seguit de canvis a desenvolupar en el conjunt de les escoles del seu àmbit d'actuació.

El que explicarem a continuació és una interpretació pròpia del camí a seguir a partir de les referències explicades. L'hem compartida a l'EAP del Gironès i al claustre de l'escola del Pla.

És una proposta per millorar la resposta educativa a l'alumnat amb Necessitats Educatives de Suport Educatiu i amb l'objectiu d'augmentar la qualitat de l'avaluació de les necessitats i fer-ho des d'una visió i una anàlisi globalitzada, no parcialitzada, i de fer-ho, a més, sense que l'EAP en sigui l'actor principal.

Per dissenyar-la es va elaborar un document amb una idea força: la millora de la resposta educativa als nens i nenes amb NESE depèn especialment de la capacitat de col·laboració entre tots els professionals que intervenen, amb el tutor com a eix central i més important. El tutor és la figura principal, el màxim responsable, i al seu voltant ha de tenir un equip de professionals que li donin suport i l'acompanyin en les decisions sobre la intervenció educativa i també en la relació amb les famílies.

Amb aquesta premissa es va crear la Comissió d'Avaluació, Intervenció i Seguiment (CAIS):

- La funció principal de la CAIS és avaluar les situacions plantejades en relació a les NESE de l'alumnat i organitzar les actuacions conjuntes necessàries per a la seva bona escolarització, per provar d'evitar justament allò que es denuncia en el llibre "*Niñ@shiper*" (2018) que "es diagnostica més que no pas s'acompanya". S'estableix un Pla de Treball i seguiment compartit, que s'escriu en el mateix moment que es realitza la reunió (ho fa la Mestra Educació Especial

corresponent, que vetlla per controlar els compromisos i el terminis). Una de les actuacions d'aquest pla de treball pot ser, entre altres, l'avaluació psicopedagògica i/o social del nen/a, que farà l'EAP, amb la col·laboració de les mestres d'Educació Especial, si fos el cas.

- Està formada pel cap d'estudis i/o director/a (o persona de l'equip directiu que es consideri), per l'EAP (Psicopedagog i Treballadora Social), Mestres d'EE i professionals del Suport Intensiu per a una Escola Inclusiva (SIEI) i, segons els casos que es treballin hi ha d'haver, de manera imprescindible, el tutor corresponent (si pot ser, també el mestre del grup flexible referent), i altres professionals que estiguin intervenint (TIS, fisioterapeuta, ...).
- Aquesta Comissió es reuneix cada setmana durant 1 hora. I en aquesta hora setmanal es treballa sobre dos alumnes (1/2 hora per cada alumne/a).
- Per decidir els nens que es treballaran a la CAIS, el tutor haurà omplert un full de derivació (fixem-nos que ja no és un full de derivació a l'EAP), que contindrà el màxim d'informació possible de l'alumne per tal de poder situar el cas. Es facilitaran fitxes d'observació i anàlisi per als problemes més habituals com les dificultats en la lectura i l'escriptura, el Trastorn per Dèficit d'Atenció i Hiperactivitat (TDAH), retards cognitius o del desenvolupament, retards de llenguatge, situacions familiars complexes i/o peculiars,...).
- Les MEE ajudaran els tutors a sistematitzar la informació. Si en els cicles hi ha més d'una derivació, serà el propi cicle qui decidirà l'ordre de prioritització.
- Finalment, quan els cicles han presentat les seves demandes, és l'equip directiu qui decideix l'ordre de les avaluacions. Aquesta prioritització es fa en funció de la magnitud de les NESE, o en funció de la urgència a l'hora de donar-hi resposta. Essent ben sistemàtics i operatius, cada curs es podran analitzar a fons i fer propostes de treball sobre aquells alumnes amb més necessitats. I, el que és més important, es farà de manera compartida i compromesa per part de tots els professionals.
- El pla de treball i seguiment compartit es guarda a l'expedient de l'alumne i s'anirà revisant i/o ampliant a mida que se'n faci el seguiment. En totes les situacions s'haurà de donar informació a les famílies. Lògicament també a l'equip de cicle. En qualsevol cas, el Pla de Treball i Seguiment serà un referent important a l'hora dels traspassos d'informació entre mestres d'un curs al següent.

El funcionament d'aquesta Comissió específica per treballar casos individuals és objecte de valoració en el sí de les CAD (amb equip directiu, coordinadors de cicle, mestres d'aula d'acollida, TIS, SIEI, MEE, EAP,..), per acabar d'ajustar el funcionament o canviar el sistema si es considerés.

La CAIS allibera la CAD del treball concret sobre alumnes, la qual cosa permet destinar-la exclusivament a reflexionar i a fer propostes més globals sobre l'atenció a la

diversitat en el centre (organització de l'educació especial, del SIEI, propostes metodològiques més adients per atendre la diversitat, necessitats de formació,...). Aquestes CAD són trimestrals.

Portem dos trimestres de funcionament i la valoració global que se'n fa del seu funcionament és especialment positiva perquè aconseguim allò que es pretenia: hem compartit les necessitats i hem compartit les decisions sobre allò que convé fer per millorar; s'ha pogut parlar força a fons sobre aquell alumnat que més preocupa (una trentena de nens i nenes) i el tutor ha participat en una conversa rica, amb diferents professionals, que han pensat conjuntament sobre les mesures necessàries per atendre al màxim de bé possible aquell nen/a, amb els recursos que disposa el centre. Important: no ho ha fet només amb l'EAP i no ha esperat, només d'aquest, les alternatives de millora. A banda que ell mateix s'ha implicat en la recerca d'altres possibilitats.

I es valora positivament perquè ha aconseguit dos efectes colaterals:

- D'una banda, el mateix professorat ha trobat necessari poder dedicar un temps setmanal de reunió de cicle a parlar de l'alumnat que preocupa, per compartir idees i propostes d'actuació, en alguns casos per acabar derivant a la CAIS, però en d'altres no s'ha considerat necessari i l'equip de cicle ha aconseguit organitzar i trobar aquelles mesures que podran millorar les condicions d'escolarització d'aquell alumne que preocupava.
- De l'altra, les CADs les podem dedicar a la reflexió més global, a la mirada al centre en el seu conjunt, per trobar actuacions que puguin beneficiar l'atenció a l'alumnat. I ja estem treballant en una nova proposta, que abans l'hem apuntada: que les mesures addicionals i intenses del tractament educatiu d'un TDAH, si fos el TDAH una categoria diagnòstica que pogués simplificar i homogeneïtzar unes característiques molt comunes del nostre alumnat (el moviment, la impulsivitat, les dificultats per centrar l'atenció), l'escola les incorpori com a mesures universals, per a tothom. Perquè, certament, hem de poder afrontar aquestes dificultats amb criteris compartits. Observar conjuntament, analitzar el que es veu, tenir els espais per comentar-ho, tot això no para de generar noves iniciatives, aspectes a millorar, retocs, revisions, reformulacions.

Compensa l'escola?

Hauria de fer-ho en dues direccions, totes dues igualment importants:

- En relació al mateix professorat, que s'hauria de sentir prou satisfet de la feina que fa i de la seva utilitat en relació a l'alumnat que atén. Això pot aconseguir-se per diverses vies: d'una banda que se senti prou protagonista en la presa de decisions sobre l'organització i funcionament del centre, i prou valorat en la

seva actuació. I això dependrà del model d'escola que entre tots es va definint i a la que l'escola del Pla i el seu equip directiu aspiren. Vol dir que aquesta circumstància no depèn de variables externes i sí del clima que es pot aconseguir en el centre. De l'altra, que el professorat senti que la feina que té encomanada pugui assumir-la i sigui abastable. Les escoles de Salt no tenen els recursos que necessiten per fer front a les enormes necessitats que planteja l'alumnat dels centres. Ho diem aquí, una altra vegada, fan falta més mestres i més suports per treballar en condicions dignes, que no les tenim. Van passant per Salt Presidents de la Generalitat i Consellers del ram, que sempre es mostren ben interessats, però les circumstàncies i les situacions amb el pas dels anys tendeixen a empitjorar.

- En relació a l'alumnat, que hauria de poder progressar acadèmicament i personalment en igualtat de condicions amb la resta d'escoles de Catalunya i hauria de sentir-se prou acollit i acceptat en la seva singularitat. Aquest és el repte i l'horitzó. Compensa en algunes direccions (les de l'ajut al nen, les de l'acolliment i l'estima) i estem lluny en altres. No tenim dubtes en relació al paper cabdal de l'escola a Salt en aquests moments (què seria tot plegat, sense les escoles?), però ens falta molt per poder aspirar a que sigui realment compensadora dels dèficits de partida, de les desigualtats que pateix l'alumnat.

És clar també que a Salt hem de poder mirar més enllà de cadascuna de les escoles i que els nens i nenes tenen vida al marge de les sis hores que romanen a l'escola, de fet, per molts vuit, si comptem les de menjador (173 alumnes dels 366 a la nostra escola). Tot plegat té una projecció més comunitària que, certament, encara és més difícil d'abordar, i ja s'intenta, amb projectes més comunitaris promoguts des de diverses instàncies. Per aquesta banda només progressarem si tots plegats sentim la població com un espai que també ens pertoca, un espai de convivència més cru encara, amb una diversitat molt rica, però compartimentada, sense gaires possibilitats de connexió. De moment.

Referències Bibliogràfiques

- EAP del Baix Empordà (2018) <https://sites.google.com/a/xtec.cat/se-baixemporda/eap-baix-emporda/intervencio-eap-a-centre---nou-enfocament>. Consultat el 28/03/19.
- Huguet, T. (2006) *Aprendre junts a l'aula. Una proposta inclusiva*. Barcelona: Graó.
- Lago, J. R. i Onrubia, J. (2011) *Asesoramiento psicopedagógico y mejora de la práctica educativa*. Barcelona: Horsori
- Lago, J. R. i Onrubia, J. (2011). Un modelo de asesoramiento para la mejora de las prácticas educativas. En E. Martín, & J. Onrubia (Coords.), *Orientación*

educativa y procesos de innovación y mejora de la enseñanza (pp. 11-32).
Barcelona. Graó.

Sánchez-Cano, M. y Bonals, J. (2005) *La evaluación psicopedagógica*. Barcelona: Graó.

Selvini M. (Coord.) (1986) *El mago sin magia: cómo cambiar la situación paradójica del psicólogo en la escuela*. Barcelona: Paidós.

Solé, I. i Martín, E. (2011) *Orientación educativa. Modelos y estrategias de intervención*. Barcelona: Graó.

Ubieto, J.R. i Pérez Álvarez, M. (2018) *Niñ@s híper. Infancias hiperactivas, hipersexualizadas, hiperconectadas*. Barcelona: Ned Ediciones.

Notes:

[1] Es tracta de propiciar i construir aprenentatge amb una manera diferent d'organitzar els alumnes, l'espai i els materials, en el que l'alumne és el protagonista principal i el professor té un paper més secundari, d'ajut i de guiatge.

[2] Els Plans Educatius d'Entorn són instruments per donar una resposta integrada i comunitària als infants i joves fora de l'horari lectiu, amb propostes esportives i de lleure, de promoció de l'èxit escolar, i altres. Promoguts, generalment, per la Generalitat de Catalunya i els Ajuntaments.

Correspondència amb els autors: *Lluís Espunya Danés*. E-mail: lespuna@xtec.cat. *Laura Claver Pedraza*. E-mail: lclaver@xtec.cat. *Cristina Riu Mir*. E-mail: criu4@xtec.cat. *David Mena Garcia*. E-mail: mmena22@xtec.cat. *Laura Lladó Martí*. E-mail: lllado3@xtec.cat